

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE DİN EĞİTİMİ VE TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRILMASI¹

Doç. Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

Bu tebliğde, önce Avrupa Birliği ülkelerindeki din öğretimi uygulamaları hakkında bilgi verilecek ve ardından Türkiye'deki din öğretimi uygulaması ile karşılaştırılacaktır.

PROBLEM

Çeşitli ülkelerdeki din eğitimi uygulamalarının bilinmesi ve Türkiye ile karşılaştırılmasının önemi konusu iki noktadan ele alınabilir. Bunlardan birisi Mukayeseli Eğitim Bilimi diğeri de Türkiye'deki din eğitimi tartışmaları açısından dır.

Türkiye'de din eğitimi sorunu, yaygın olarak tartışılmakta ve sürekli güncelliğini korumaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, bu tartışmalar daha uzun süre devam edecektir. Türkiye'nin Avrupa Birliğine aday olması, tartışmalara ayrı bir boyut daha kazandırmaktadır.

Bir çok konuda olduğu gibi bu konuda da tartışmaların çoğu zaman bilimsellikten uzak olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle konunun bilimsel çerçevede ele alınmasında yarar vardır. Bunun için Avrupa ülkelerinde din eğitimi uygulamalarını bilmemiz ve bu tecrübelerden yararlanılarak kendi sistemimizi kurmamız gerekmektedir.

DİN ÖĞRETİMİNDE YAKLAŞIMLAR

Din öğretimi ile ilgili dünyada yaygın olarak uygulanan iki yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar, mezhebe/dine dayalı (confessional) ve mezhepler üstü (non confessional) din öğretimi yaklaşımlarıdır.

Mezhebe/dine dayalı öğretme yaklaşımında, dersin konularını belli bir din ya da mezhep oluşturmakta ve söz konusu dinin sevdirmesi, benimsetilmesi amacı taşınmaktadır. Zaten böyle din dersinin ismi de ilgili dinin ya da mezhebin adı ile anılmaktadır. Örneğin, Katolik din dersi, Protestan din dersi, İslâm din dersi denildiği zaman bu derslerin belli bir mezhebe ya da dine dayalı olarak işlendiğini anlıyoruz. Mezhebe/dine dayalı din dersinin programları, ya ilgili dinin temsilcilerinin bizzat kendileri tarafından yapılır ya da onaylanır. Örneğin, Belçika ve Avusturya'da din derslerinin programları ilgili dinin temsilcileri tarafından yapılır. Bu çerçevede, Katolik din dersinin programı Katolik Kilisesi tarafından, Protestan din dersinin programı, Protestan Kilisesi tarafından yapılır. Aynı şekilde resmî dinler arasında yer aldığı için Avusturya'da İslâm din derslerinin programlarını "Avusturya Diyanet Teşkilatı" yapmaktadır. Belçika'da ise İslâm'ı temsil eden kurum tam oluşup faaliyete geçmediği için bugüne kadar İslâm din dersinin programı yapılamamıştır. Almanya'da Katolik ve Protestan din derslerinin programları, ilgili dinin temsilcisi kurumun onayı ve devletin pedagojik denetimi ile yapılmaktadır. Aynı şekilde bu tür din dersi öğretmenleri ile ilgili son kararı ilgili dinin temsilcisi kurum verir.

Mezhepler üstü ya da mezhebe dayalı olmayan din öğretimi yaklaşımında ise, derslerde herhangi bir din esas alınmamakta yani, o dini benimsetmek, sevdirmek amacı değil sadece bilgilendirme amacı taşınmaktadır. Bu yaklaşımla yapılan din derslerinin programlarını, genelde devlet yapmaktadır. Ancak bu çeşit din dersleri, genellikle ilgili ülke

¹ "Avrupa Birliği Ülkelerinde Din Eğitimi ve Türkiye ile Karşılaştırılması", **Diyanet Avrupa**, Sayı:29, Ankara 2001, ss.23-28'de yayımlanmıştır.

² C.Ü. İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı öğretim üyesi.

ya da bölgenin çoğunluğunun mensup olduğu dine göre, o dinin öğretiminin ağırlıklı olarak öğretildiği bir ders şeklinde uygulanmaktadır. Bu tür eğitime Yunanistan ve Danimarka'daki din dersleri örnek verilebilir. Yunanistan'da din dersleri mezhepler üstüdür ancak Hristiyan Ortodoks mezhebi ağırlıklı olarak okutulmaktadır.

Din öğretimi ile ilgili mezhebe dayalı ve mezhepler üstü yaklaşımların dışında özellikle Avrupa ülkelerinde bazı yeni arayışlar da bulunmaktadır. İngiltere, Almanya, Norveç'te geliştirilmeye çalışılan yeni yaklaşımlara "mezhepler üstü model", "mezheplere bağlı olmayan model", "birleştirici model", "çoğulcu model", "fenomenolojik yaklaşım" vb. denilmektedir. Ancak bu iki yaklaşım dışındaki yaklaşımlar, resmî bir statüye kavuşmamış üzerinde çalışmaların sürdürüldüğü yaklaşımlardır.

AVRUPA BİRLİĞİ VE DİN EĞİTİMİ UYGULAMALARI

Avrupa Birliği, temel yasalarında din ve Kiliseler yer almamıştır. Kilise ve devlet arasındaki ilişkiler ve din eğitim ve öğretimi ile ilgili uygulamalar, üye ülkelerin kendi yasa ve mevzuatlarına göre yapılmaktadır. Burada, Avrupa Birliği ülkelerinden din öğretimi açısından özellik arz eden uygulamalar verilecektir.

Almanya:

Anayasaya göre din dersi, kamu okullarında okutulan zorunlu derslerdendir ve sınıf geçmeye etkisi vardır. Devlet, ilgili personel vb. giderleri karşılamak durumundadır. Öğrenciler din dersine katılıp katılmama konusunda serbesttir. Hiçbir öğretmen kendi isteği dışında din dersi vermeye zorlanamaz.

Devletin denetim hakkı çiğnenmeksizin din dersi cemaatlerin ilkeleriyle uyum içinde verilir. İşin püf noktası bu hükümdedir. Cemaatler, devlet ile uyum içinde bu dersin hedefleri ve içerikleri hakkında karar verirler. Devletin yetkisi ve cemaatlerin ortak sorumluluğunun birleşiminden çıkan sonuca göre, din dersi verecek öğretmenler devletin belirlediği öğretmenlik formasyonunu almalarının yanında, ilgili Kilisenin de onayını almak zorundadır. Bunun anlamı, din dersi öğretmenin dersi verirken ilgili cemaat ile uyum içinde olması gereğidir. Son yıllara kadar dinî cemaatlerden Roma Katolik Kilisesi ve Protestan Kilisesi anlaşılıyordu. Bu nedenle okullarda sadece Katolik ve Protestan din dersleri okutuluyordu. Son yıllarda ise bu din veya mezheplerin yanında İslâm din dersinin okullarda nasıl yer alacağı tartışmaları başlamıştır.

Din dersleri mezhebe dayalı olarak yapılmaktadır. Din dersine katılmayan öğrenciler için eyaletlerin çoğunda başka bir ders konulmuştur. Bu dersin adı konusunda bir birlik yoktur. Bir çok eyaletlerde bu dersin adı "ahlâk / etik dersi" olarak geçmektedir.

Avusturya:

Avusturya'da ilk ve orta dereceli okullarda din dersleri zorunlu dersler arasındadır. Ancak, veli isterse çocuğunu bu dersten alabilir. Haftada iki saat olarak uygulanan ve dinî cemaatlerin tayin ettiği görevlilerce verilen din derslerinin ücretlerini devlet öder. Dinî cemaatler din derslerinin haftalık ders sayısını artırabilirler.

Okullardaki din dersleri ile ilgili işleri, dinî cemaatler düzenler. Anayasaya göre tanınmış dinî cemaatler şunlardır: Katolik, Protestan, Eski Katolik, Ermeni Apostel, Yunan-Ortodoks, Suriye-Ortodoks, Metodistler, Mormonlar, Yeni Apostel Kiliseleri; Müslümanlar; İsrail Din Camiası; Budist Din Camiası.

Belçika:

Ülkedeki çoğunluğu oluşturan Katolikler, kiliseleri, sendikaları, sigorta şirketleri, hastaneleri, yazılı ve sözlü basın kuruluşları, eğitim kurumları, sosyal ve yardım kurumları, kültürel ve ticari çalışmalarıyla ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik hayatında etkin bir rol oynamaktadır. Özellikle eğitim kurumlarının yarısından fazlasını elinde bulunduran Katolik Kilisesi kendi okullarında daima dinî havayı yaşatmaya çalışmaktadır. Katolik okulların masrafları devlet tarafından karşılanmaktadır.

Okullar genel olarak resmî ve özel okullar olarak ikiye ayrılır. Özel öğretim kurumları, uygulanacak eğitim programlarını, öğretim yöntemlerini, ders kitaplarını, çalıştırdığı personelini belirlemede tamamen serbesttir ve teftiş sistemlerini kendileri kurarlar.

Resmi okullarda, ilk ve ortaöğretim boyunca öğrenci haftada en az 2 saat olmak üzere Din ya da Ahlâk derslerinden birisini seçerek okumak zorundadır. Seçmeli din dersleri, Katolik, Protestan, Ortodoks, Yahudi, İslâm dersleridir. Din derslerin programlarını ilgili dinin temsilcileri (Katolik Kilisesi vb.), ahlâk dersinin programını ise Eğitim Bakanlığı yapar.

Ana okulu, ilk ve ortaöğretimde ayrıca “Animasyon” dersleri vardır. Bu dersler, Katolik okullarında “Ruhanî Gösteri” adı ile aynı din dersi gibi ya da din dersinde okutulan konuların bir uygulaması şeklinde yapılmaktadır.

Okul öncesi, ilk ve ortaöğretimde özellikle Katolik okullarında öğrenciler ara sıra kiliseye götürülerek dinî ayinler yaptırılmaktadır. Katolik ana okulları ve ilkokullarında dersler çoğunlukla dua ile başlamaktadır. Yine bu okullarda ve her sınıfta haç vb. dinî resim ve levhalar bulunmaktadır.

Danimarka:

1953 tarihli Danimarka Anayasasına göre, Evangelik Luteryen dini, resmî din olup, devlet tarafından desteklenmektedir.

Ülkede, din dersi ilköğretim okullarının 1-9. sınıflarında “Hristiyanlık”, 10. sınıfta ve liselerde “Din Bilgisi” adı altında okutulmaktadır. Dersin programı Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Din dersleri, mezhepler üstü olarak verilir.

Fransa:

Fransa, resmen laik olduğunu söyleyen bir ülkedir ve halkının çoğunluğu Katoliklerden oluşmaktadır. Laiklik ülkede ilk defa eğitimde uygulanmıştır. Devlet okullarında öğretim programlarından din dersleri kaldırılmıştır. Ancak özel okullarda yapılan din eğitimi devam etmiştir. Kilise okulları devlet yardımı almaktadır.

Kiliseler okul dışında her yaşta isteyen vatandaşlara dinî kurslar düzenlemektedir. İlkokul öğrencilerinin yaklaşık % 40-45’i Katolik din eğitimi almaktadır.

Hollanda:

Hollanda’da din devlet ilişkileri ayrılmış olsalar bile, devlet din hizmetlerine yardım etmektedir. Bu çerçevede (dernekler, yardım kuruluşları, dergi, gazete, radyo, televizyon vb. yayın kuruluşları, okullar vb.) dinî kuruluşlar devlet yardımı aldıkları gibi, devlet kilise yapımlarına da katkıda bulunmaktadır.

Ülkede, eğitim özgürlüğü çerçevesinde bir çok dinî kurumlar tarafından özel okul açılmıştır. Bu çerçevede Müslümanların da okulları vardır. Özel okullarda din dersleri zorunlu olup, haftada iki saattir. Devlet okullarında ise din dersleri seçmelidir. Din dersleri mezhebe dayalı olarak yürütülmektedir.

İngiltere:

İngiltere’de Anglikan Kilisesi resmî bir özelliğe sahiptir. Bir çok devlet töreni dinî törenle yapılmaktadır. Devlet başkanı yani Kral aynı zamanda Anglikan Kilisesinin başkanı olup, Başbakanın teklifi ile din görevlilerini atar.

Din dersleri, ilk ve orta dereceli devlet okullarında zorunlu dersler arasında yer alır. Okullarda güne toplu dua ile başlamak yasa emridir. Ancak, öğrenci velileri, isterlerse çocuklarını, hem din dersine hem de toplu duaya katılmaktan alıkoyabilirler. Din dersinin programlarını hazırlama yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Din dersleri mezhebe dayalı olarak yapılmaktadır.

İtalya:

İtalya, din devlet ilişkileri açısından Katolikliğin tarihî ve sosyolojik olarak etkin olduğu bir ülkedir. Anayasanın 7. maddesine göre, “Devlet ve Katolik Kilisesi”nin her biri kendi alanında bağımsız ve egemen olduğu için Katolik Kilisesi “millî bir nitelik kazanmıştır.

Ülkede, kiliselerin yanında üniversiteler hariç devlet okulları ve özel okullarda din eğitimi yapılmaktadır. Okullarda din dersleri haftada 1-2 saat olarak okutulmaktadır. Dersleri kontrol etmek ve öğretmenleri tayin etmek Katolik Kilisesinin elindedir. 1984 yılındaki yasal düzenlemeler sonucunda din dersleri isteğe bağlı duruma gelmiştir.

Yunanistan:

Yunanistan, Hristiyan Ortodoks mezhebinin devlet üzerinde oldukça etkili olduğu bir ülkedir. Ülkede, Ortodoks mezhebi ağırlıklı din eğitimi anaokullarından başlamaktadır. Okulöncesi eğitimin plânlamasını, Milli Eğitim, Din İşleri, Salık ve Sosyal Güvenlik ile Maliye Bakanlıkları ortaklaşa yapmaktadır. Aynı şekilde meslekî teknik eğitiminin plânlaması Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Din bilgisi dersleri, ilk ve orta dereceli okullarda zorunlu dersler arasındadır. İlkokul 1-2. sınıflarda haftada 1 saat ve lise sona kadar haftada 2 saat olan din dersleri Ortodoks mezhebi ağırlıklı olup mezhepler üstüdür. Aynı şekilde Müslüman azınlık okullarında da İslâm din dersleri okutulmaktadır.

Ülkede, ortaokul ve lise seviyesinde, din eğitimi veren okullar bulunmaktadır. Ortaokul seviyesinde sadece erkek öğrencilerin devam ettikleri meslek okullarında rahiplik için gerekli davranış ve alışkanlıkların kazandırılması için ders dışı etkinlikler düzenlenir. Aynı şekilde, devlete bağlı ve özel dinî liselerde rahip yetiştirilir.

Türkiye’de Din Öğretimi

Türkiye, yasalarında herhangi bir dini resmen tanımayan ancak halkın dinî ihtiyaçlarını karşılamak üzere Diyanet İşleri Başkanlığı’nı kuran bir ülkedir. Diyanet İşleri Başkanlığı, yaygın din eğitimi çerçevesinde, camilerde ve Kur’an kurslarında din eğitimi vermektedir. Müftü , vaiz, imam hatip, müezzin vb. din görevlilerinin maaşları devlet bütçesinden karşılanmakta hatta cami vb. ibadet yerlerinin masraflarına devlet katkıda bulunmaktadır.

Örgün eğitimde ilk ve orta dereceli okullarda, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri zorunlu dersler arasında yer almaktadır. Bu dersler, ilköğretimin 4. sınıfından itibaren haftada 2 saat zorunlu olarak, ders geçmeye etki etmek üzere normal programlar içinde okutulmaktadır. Din derslerinin programları diğer tüm dersler gibi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Ders kitapları ise ya doğrudan Bakanlık tarafından üretilmekte ya da özel yayınevlerince üretilenler kontrol edilerek onaylanmaktadır.

İmam-Hatip Liseleri, imam hatip, müezzin kayyım ve Kur’an kursu öğreticiliği gibi din görevlisi ihtiyacını karşılayacak elemanlar yetiştiren ve yüksek öğretime hazırlayan meslek liseleridir.

Anayasanın 24. maddesi uyarınca, din ve ahlâk eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılmaktadır. Bu maddeden şu sonuçlar çıkarılabilir:

1.Devletin gözetim ve denetiminden bağımsız bir din eğitim ve öğretimi yapılamaz.

2.Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve orta dereceli okullarda zorunludur. Burada zorunlu olan, eğitim değil öğretimdir.

Bu sonuçlara göre, ilk ve orta dereceli okullarda zorunlu dersler arasında yer alan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde din eğitimi değil, din öğretimi yapılacaktır. Burada öğretimden, bilgilendirme; eğitimden, inanç ve tutum değişmesi anlaşıldığı söylenebilir. Zaten din dersinin adı da bilinçli olarak Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi olarak belirlenmiştir. Yani bu ders İslâm din dersi değildir. O halde Türkiye’de ilk ve orta dereceli okullarda verilen din dersleri, mezhebe / dine dayalı bir din dersi değil mezhepler üstü bir din dersidir. Hatta, din görevlisi yetiştiren İmam-Hatip Liselerinde yapılan öğretim de bu çerçevede değerlendirilebilir.

Mevcut Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders programlarına baktığımızda, İslâm dini ağırlıkta olmak üzere tüm dinler ve ahlâkî konuların yer aldığını görüyoruz. Böyle olmasına rağmen söz konusu derslere Hristiyan ve Musevi öğrenciler isterlerse katılmayabilirler.

AVRUPA ÜLKELERİ İLE TÜRKİYE'DEKİ

DİN ÖĞRETİMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Türkiye ve Avrupa ülkelerinde din dersi uygulamalarını karşılaştırmak istediğimizde karşımıza, bu ülkelerin genel eğitim sistemleri içinde din dersine verdikleri işlevin belirlenmesi konusu çıkar.

Din eğitimi uygulamaları açısından her ülkenin kendi tarihsel, siyasal ve toplumsal yapısına göre farklılıkları bulunmaktadır. Buna göre, ülkeler kendi yapılarına göre din dersine yer vermişlerdir. Avrupa Birliği yasalarında din devlet ilişkileri açısından din özgürlüğü dışında ayrıntıları konusunda herhangi bir bağlayıcı hüküm bulunmamaktadır. Üye ülkeler kendi durumlarına uygun düzenlemeler yapabilmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerindeki din eğitimi ile ilgili uygulamalardaki ortak noktaları şöyle özetleyebiliriz:

1. Tüm ülkelerde özel okul açma imkânı vardır ve bu özel okulların çoğunluğu dinî kuruluşlara yani Kiliselere bağlı okullardır.

2. Özel okul statüsünde olan Kilise okullarının hemen tamamına yakını devlet yardımı alır.

3. Kilise okullarında din dersinin zorunlu olmasının yanında tüm öğretim dinî bir atmosfer içinde yapılır.

4. Devlet okullarındaki, din öğretimindeki yaklaşımlara göre Avrupa Birliği ülkelerinde şu üç model uygulanmaktadır.

a. Mezhebe/dine dayalı din eğitimi yaklaşımını uygulayan ülkeler: Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Norveç.

b. Mezhepler üstü din eğitimi yaklaşımını uygulayan ülkeler: Danimarka, İngiltere, İsveç, Yunanistan.

c. Devlet okullarında din dersine yer vermeyen tek ülke Fransa'dır. Ancak Fransa'nın Alsace-Moselle bölgesindeki devlet okullarında din dersleri vardır.

4. Mezhebe dayalı din eğitimi uygulayan ülkelerde din derslerinin adı ilgili dinin adı ile anılmaktadır. Katolik din dersi, Protestan din dersi gibi.

5. Mezhebe dayalı din derslerinin programlarını belirlemede ve öğretmen atamalarında mutlaka ilgili dinin temsilcisi kurumdan onay alınır.

6. Mezhepler üstü din derslerinin programlarını devlet kendisi yapar.

7. Din derslerini okutan öğretmenlerin maaşlarını devlet öder.

8. Mezhepler üstü yaklaşımla din dersi verilen ülkelerde, din dersleri ülkenin ya da bölgenin özelliğine göre, çoğunluğun mensup olduğu din ya da mezhep ağırlıklı olarak okutulur.

9. Tüm ülkelerde, devlet okullarında verilen din eğitiminin dışında, yaygın eğitim çerçevesinde her seviyede dinî kurs, seminer vb. düzenleyerek veya okul açarak din eğitimi yapmak serbesttir. Bunların bir kısmına devlet yardımı da yapılır.

10. Kilise vb. dinî kurumlar, her türlü sosyal ve kültürel faaliyet düzenleyebilirler.

11. Fransa dışında tüm ülkelerde devlet din görevlilerinin maaşlarını ödemekte ve dinî kurumların masraflarına yardım etmektedir.

Türkiye'deki durum da özetle şöyledir: Türkiye'de devlet, dini ve dinî kurumları kendi denetimi altında tutmak istemektedir. Bunun sonucu olarak da vatandaşların dinî ihtiyaçlarını kendi bütçesinden karşılamaktadır. Bu çerçevede, Diyanet İşleri Başkanlığı bir devlet kurumudur. Din görevlisi yetiştirmek üzere, İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakülteleri

açılmıştır. Aynı şekilde İlk ve orta dereceli okullarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri zorunlu dersler arasındadır.

Din eğitiminin devlet okullarında yer alması tartışmaları iki yönden ele alınabilir. Din eğitimi, devlet tarafından vatandaşlara tanınan “*dinî özgürlükler*” içinde mi yoksa vatandaşın “*dinî haklar*”ı içinde mi yer alacaktır? Demokratik topluluklarda, “din eğitimi hakkı” tartışılmaz. Sorun, bu eğitimi kimin vereceğinde düğümlenmektedir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerle Türkiye’deki din eğitimi konusundaki temel ayrılık, bu noktadadır. Genel olarak Avrupa Birliğine üye ülkelerinde din eğitimi alanı “*dinî özgürlükler*” içinde algılanmaktadır. Bunun sonucu olarak, devlet vatandaşın dinine karışmayı özgürlüğüne müdahale olarak algıladığı için, din eğitimi özel kesime yani ilgili dinin temsilcisi cemaatlere ve kurumlara bırakılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, din eğitimi bir “*hak*” olarak düzenlemek istemektedir. Anayasal tercih, din eğitiminin bir “*özgürlükler*” konusu değil, devlet tarafından yerine getirilmesi gereken bir “sosyal hak” olarak düzenlenmesi yönündedir. 1982 Anayasası, “Tevhid-i Tedrisat” yasası uyarınca, eğitimi bu arada din eğitimi de devlet tekeline almaktadır. Din eğitimi, bir “hak” olarak düzenleyen, tercihini bu yönde yapan bir düzende, devlet, halkın din eğitimi taleplerini ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. İşte bu anlayışın sonucu olarak Diyanet İşleri Başkanlığı vardır ve devlet okullarında din öğretimi yapılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 24. maddesinde de belirtildiği gibi devlet, her türlü din eğitim ve öğretimi denetim ve gözetim altında tutmaktadır. Bunun sonucu olarak da, vatandaşların her türlü dinî ihtiyacını da, devlet kendisi karşılamak durumundadır.

Türkiye’deki din eğitimi ile ilgili uygulamalar, sınırlı da olsa din eğitiminin devlet tarafından yapılması ve devlet içinde bir din kurumunun yer alması Türkiye’nin kendi tarihsel tecrübesine uygundur ancak Avrupa ülkelerindeki uygulamalara benzememektedir.

Türkiye din görevlilerine maaş vermesi ve cami vb. dinî kurumlara direk yardım yapması bakımından da Avrupa Birliği ülkelerine benzememektedir. Ancak devlet teşkilatı içinde Diyanet İşleri Başkanlığı olması bakımından kısmen Yunanistan’a benzemektedir. Yunanistan’da da Din İşleri Bakanlığı bulunmaktadır.

ÖZET VE ÖNERİLER

Avrupa Birliğine üye ülkelerinde din eğitimi alanı “*dinî özgürlükler*” içinde algılanmaktadır. Bunun sonucu olarak, devlet vatandaşın dinine karışmayı özgürlüğüne müdahale olarak algıladığı için, din eğitimi özel kesime yani ilgili dinin temsilcisi cemaatlere ve kurumlara bırakılmaktadır.

Din öğretiminde mezhebe/dine dayalı ve mezhepler üstü olmak üzere iki yaklaşım vardır. Mezhebe dayalı din öğretimi yaklaşımını uygulayan ülkeler: Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Norveç. Mezhepler üstü din öğretimi yaklaşımını uygulayan ülkeler: Danimarka, İngiltere, İsveç, Yunanistan. Devlet okullarında din dersine yer vermeyen tek ülke Fransa’dır. Ancak Fransa’nın Alsace-Moselle bölgesindeki okullarda din dersleri vardır.

Mezhebe dayalı din öğretimi uygulayan ülkelerde din derslerinin adı ilgili dinin adı ile anılmaktadır. Katolik din dersi, Protestan din dersi gibi. Mezhebe dayalı din derslerinin programlarını belirlemede ve öğretmen atamalarında mutlaka ilgili dinin temsilcisi kurumdan onay alınır. Mezhepler üstü din derslerinin programlarını devlet kendisi yapar.

Türkiye, din eğitimi bir “*hak*” olarak görmektedir. Anayasal tercih, din eğitiminin bir “*özgürlükler*” konusu değil, devlet tarafından yerine getirilmesi gereken bir “sosyal hak” olarak düzenlenmesi yönündedir. Anayasa uyarınca devlet, eğitimi bu arada din eğitimi de tekeline almaktadır. Din eğitimi, bir “*hak*” olarak düzenleyen, tercihini bu yönde yapan bir düzende, devlet, halkın din eğitimi taleplerini ve ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır. İşte

bu anlayışın sonucu olarak Diyanet İşleri Başkanlığı vardır ve devlet okullarında din öğretimi yapılmaktadır.

Türkiye din eğitimi konusunda, kendi tarihsel, toplumsal ve siyasal yapısı içinde bir model geliştirmiştir. Bu modelde bazı uygulamalarda değişiklikler olsa bile ana hatları ile aynı anlayış devam etmektedir.

Devletiyle bütünleşmiş bir halk, Türkiye'nin 21. yüzyılın güçlü bir ülkesi olmasının garantisi olacaktır. Devlet halk bütünleşmesini sağlayacak alanlardan birisi de devletin, vatandaşların din eğitimi ihtiyaçlarını ve taleplerini sağlıklı bir şekilde karşılamasıdır. Bu çerçevede, meslekî din öğretimi veren İmam-Hatip Liseleri ile ilk ve orta dereceli okullarda okutulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri halkın talep ve ihtiyaçlarına göre ele alınmalıdır. Aynı şekilde, velilerin çocuklarına İslâm esaslarını ve Kur'an öğretilmesi yönündeki ihtiyaçları bilimsel yöntemlerle belirlenmeli ve karşılanmalıdır.

Doç.Dr. MEHMET ZEKİ AYDIN

C.Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ

58140 SİVAS

TEL: 542.5451215 cep telefonu

346.2191452 ev

346.2191010 / 1744 fakülte

Faks:346.2191218

E-posta: maydin@cumhuriyet.edu.tr

<http://mza.dostweb.com>

http://allserv.rug.ac.be/~hdeley/CIE_Turkish_frame.htm

Ŗu andaki DKAB derslerinin yukarıda açıklanan durumu sebebiyle, isteyen öğrencilerin inandıkları İslam dini ile ilgili daha geniş bilgi edinmelerini sağlamak için seçmeli İslam din dersleri konulabilir. Aynı şekilde, tüm İslam toplumlarında olduğu gibi Türk toplumunda da oldukça önemli görölen Kur'an'ın Arapça'sının yüzünden okunması ihtiyacı da, seçmeli bir ders konularak, öğrencilerin devletin kontrolünde ve sağlıklı bir ortamda karşılanabilir.